

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnen: ² Transport av høi

Fylke: Buskerud

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Uvdal

Emne: Transpost av høi

Bygdelag: Kyrkjebygda

Oppskr. av: Anna Samuelsen

Gard: Grøtjorden

(adresse): Uvdal

G.nr. 61 Br.nr. 5

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Mest eigen røynsle

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
Almindeleg maate aa transportere høi paa her i bygda.SVAR
1.

2) Paamindre gardsbruk og husmannsplassa var det vanleg at dei mest maugele bar inn høiet. b) Det er minddre i bruk aa slaa i utmarke no ell' før. c) Paa større gardar slutta dei nok aa slaa i utmarke for ca. 30 aar sea.

d) Utmarkslaat helt seg lenger paa smaabruk ell' større.

e) De siste lo aara har bare noen faa slaat i utmarka.

f) Har ein mann ikkje hest sjøl b rukas mykje aa dra det heim paa skimeikjelke om vinteren, hvis han har ei lœ aa ha dei i-i utmarka. Dei fleste faar laane hest av dei som har hest.

2.

a) Til utlœa blir det tiast aa bære høiet i bærer daa det ~~som tiast~~ paa slike steer er veglaust. Det er ikkje hesjehøi vanleg i utmarka, tørkeplass tar dei der de fyrst finner eit sollyst sted.

b) Ein bruker mest aa bære høiet. c) Somme bruker taug, men det mest vanlege er aa lage eit "risband",

det er lettare aa bære i det ell' i taug. Eit risband lagas paa den maaten at ein tar eit tynt bjørke tre berre ca tri cm. i rota og lagar ei lykkje i toppen som rotenden blit tredd igjennom, naar dei har lagt i forbøle.

Det kallas aat dei bæra for i risband. d) Aa frakte høi paa sloe er mest uraad i utmarka her i Uvdal, det er for

steinute . Der ein kan bruke skumeikjelke ned dei bratte jorderne her i Uvdal kan ein lesse paa ganske store lass nesten $\frac{1}{2}$ hestelass . Ein skimeikjelke er her laga av eitpar ski reisten av kjelken - overstellet- likner ein almindeleg langslee, men altsamen smekrare, for ein maa bære kjelken opforbakken igjen . Ein maa lesse likt aaver heile skimeikjelken , det blir vanleg ~~høgg~~ste paa mitten . ~~so~~ snøre ein lasse med taug. Naar ein har lagt ei høibør i risbande trer ein den grøvste enden an risbande inn i løkka som vende nedaave nedaaver el. rettere som vender mor den som skal bære bora, Ein står bakafor bora og holler i løkka, mens den som skal bære bora drar den hart til. Den som staar bakenfor løfter bora op paa skulderen til høibøraren . Han legg tauget eller risbande paa høgre skuldre , og somme liker best aa holle det over hodet sitt, det er ettersom dei liker det .

Sjòlsagt staar han som skal løfte paa bora bakenfor , skulde han staa frammafor ville han subbe bæraren overende. Barna vilde nok gjerne vèra med paa høibøring dei og, og det var ikkje store karan før dei og maatte faa eit lite risband aa bera i .Noko tereng der dei bruka aa ha høie i ein snaresekk aa rulle det utaaver, er ikkje so vanleg her, men jeng det an so bruke dei nok den maatin og , men noko navn paa slike sekker ha me ikkje.

Løipestreng ha me berre paa ei stelle i bygde , ei mils væg aavafor her . Den er fraa ei heimseter uppa eit bratt berg . Om sumaren sende dei mat (søtermat) neaaver den. Om vinteren ell' hausten frakte dei høie ned fraa setra paa samre maatin. Dei laga smaa høbbonta og heng dei paa ei trinse paa løipestrengen, so bær det fort utaaver den bratte aasen . Det er so kring ein 20 aar sea mannen den paa Røisgard fann paa detta. Trillebør til aa frakte høi paa brukas ikkje. Dei seinare aar har dei til høifrakting

laga noko av to ~~noko~~ mjuke stenga mad eitpar tverrtre aaver der dei ska lesse fore- høiet-. ^{Uti} endin taa stengan der dei kjem ~~etter~~ nepaa marka, har dei festa nokon gamle skinebb, det bli likesom meia og detta ska vara veldig lett aa frakte for paa, det begynna aa avløise skimeikjelken som er tyngre aa bera oppforbakke, men dena reidskapen er so ny, aat dei har ikkje noko navn paa'n endaa. Den reidskapen er so lett aat baade ungar og vaksne kan bruke den. Det er ein snekker Fritjof Umdebakke som ha finnipaar detta. Dei kan nok legge paa minst eitpar bærer paa den.

(Ja altsaa ikke paa Fritjoff)

3.

Alt høi fræaa setra ell' utmark ver frakta heim om vintern

Daa maa dei enten bruke hest , ell' paa kortare strekningar skimeikjelke.

4.

Kkøredoningen dei bruka i høionna før og stondo no, var grindeslee paa tremeia, den jek lettaste i ljaastubben . Dei seinare aar er det mykje bruka ein grindeslee med nokon smaa korte meia paa sleadraaje og eitpar smaa jul paa bakakselen paa slein, den reidskapen vert rekna for lettare for hestan, so dei kan kjøre større lass. I dei seinare aar bruke dei mykje 4 juls slee, framjulan er mindre ell bakjulan og dei smaa framjulan og sjekan er dreibare, so dei kan snu vogna innpaa laaven. No i aller seinaste tid ha somme begjyndt med gumminjul-luftringar - paa høisleen. Det vart ikkje bruka almindeleg arbeidsvogn med hjul ell' meier, høivogna eller sleen var arbeid mykje smekrare ell' ein alm. langslee. Grindan var før vidjer som var festa upp og ned i høigrinda , no brike dei sometier staaaltraad i grindan ^{utanom} ramma som er av tre. Lengda paa ein høislee ell' vogn var vanleg 2½ m. lang og 80 cm. brei.

Det var ikkje so store mengder dei kjørde i dessa smaa høislean paa tremeia som dei bruka til, for ein 20 aar sea *samme bruke dei engaa i høijarna.* Ein 3-4 bærer i eit lass. Etter høisleen ell' vogna vart meir lagleg kjøre dei no aaver skippunnet. Lasset skulle være likt tjukt for og bak paa sleen, i mitten vart det høgaste. Det var ingen fast regel forhvor stort ell' lite det siste lasset skulde vera, det vart ettersom det høvde til. Alt høiet vart skrapa væl upp, so ingenting vart liggande att.

Aaver høilasset vart lagt "ei benderaa" i framb *ende* grinde vart ~~der~~ *sett inn.* benderaae som hadde ein krok paa endin- *I enden av benderaae var ein haum* sett inn. ~~i bakerste grinde vart den festa med ein taum~~ *festa i bakerste grinde.* som var i enden paa benderaae. Den vart kalla "benderaae" taumen. Byrdatog og gyrdatoget veit eg ikkje haa de meiner med, det er ukjende navn. Noko bestemt forhold millom høistakken og lasset var det ikkje. Vinterlassan var i dei fleste høve større ell' summarslasse, det kom mykje ann paa lende dei kjørde i. Det bli alltid bruka berre ein hest for høilasset her. Summar som vinter.

(Løstærslaat^{5.})
Ved fellesslaat kjørde begge parta helst paa ein gong. Høiet vart deilt i lass hvis dei bruka hest, ved ann frakting i bærer. Det var saafort det vart sleeføre høiet vart kjøirt heim om vinteren. Bønda som hadde utslaatta (her gjeld det mest sæterslaat) ner einan samraaddes om kva tid dei skulde kjøre foret og brøite i fellesskap.

6.

Som før nemd forejek transporten av høi fraa utmarka om vinteren ved fellesarbeid og fellesbrøiting. Dei kjørde heimantil kl. 3 om ~~natta~~ natta med plistring og song heile dagen, sjøl om dei i heilstøvlan var mest tæla. Naar

dei kom framm var det fyrst aa sørje for at hestan fek
 braa stell , so var det aa dra inn o koke kaffe o faa
 tina upp at det stivtøla skotøie . Naar dei so hadde ~~at~~
 kvild var det aa less lasse , je hestan meir , faa seg
 meir kaffe,osso dra paa heimvægen att. Var det like onder
 jul vart dagen stutt for dei, men humøret var i beste
 laget heile dagen. Det var hardføre kara dei høikjøi-reran
 Var det for laang væg,eller var dei redd for at føre
 skulde bli fortongt ved snøfall ,hende det-at dei maatte
 londe fore. Dei kjøirde det daa til ei heimsæter og
 fek det inn i ei lœe der og ~~kantaxen~~ reiste so atende
 til setra og kjøirde derifraa neste dag. I dei seinare
 aar har alle nokon heimelaagaa høipressu , daa la dei
 berre høibontan fraa seg ute mittvægas. Naar dei so hadde
 "londa " alt fore vart det heimkjøird seinare.

Slutt.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

3528

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING